

בְּאַלֵּהִים נַעֲשֶׂה-חֵלִיל וְהוּא יָבוֹס צָרֵינוּ:

הִיבְטִים לְשׁוֹנֵי־הָאֵזִינוּ פֶּה¹

דקדוקי מילים וטעמים בפרשת האזינו ובהפטרה ובקריאות יום הכיפורים וסוכות ובראשון של וזאת-הברכה

לב א וְאֶדְבָּרָה: העמדה קלה בוא"ו למנוע הבלעת האל"ף החטופה

לב ג הָבוּ גִדְלִי: המילה הָבוּ מלרע, הטעם לא נסוג

לב ד פִּעֲלֹו: הפ"א בקמץ גדול, העי"ן בחטף קמץ. כִּי כָל-דִּרְכָּיו: תיבת כִּי מוטעמת בטעם מרכא, ואין לצרף לה את תיבת 'כל' כאילו כתוב כִּי-כָל

לב ה שַׁחַת לוֹ לֹא בָּנִיו מוֹמִם

גם כאן יש להזהר מלהתעכב על התביר יותר מדי

לב ו הִלֵּל: הה"א מילה כתובה לעצמה נפרדת ומחוברת ל-'לה" ומנוקדת בפתח ה, הלמ"ד אחריה בשווא נח, והאל"ף (של הויה המבוטא כאדנות) בחטף פתח א. הִלְאֲדָנִי. וְיִכְנַנְדָּה: הכ' הסופית אינה דגושה

לב ז עליית שני

וְיִגְדֹּד: הדל"ת בשוא נח עקב ההטעמה². וְיֹאמְרוּ לָךְ: טעם נסוג אחור ליר"ד

לב י יִסְבְּבֶנָהוּ: ב"ת ראשונה בשווא נע והנ"ן בשווא נח. יִצְרֶנָהוּ: הי"ד בחירק חסר, אחריה צד"י מודגשת ובשווא נע והנ"ן בשווא נח; בשתי המילים יש להזהר מהבלעת הה"א
לב יא כְּנָשֶׁר: הכ"ף בשווא לא בפתח. יִרְחֹף: החי"ת בצירי לא בסגול

לב יג עליית שלישי

עַל-בְּמֹותֵי אֶרֶץ: טעם נסוג אחור לב"ת המנוקדת בקמץ רחב. וְיֹאכֵל: הוא"ו בפתח ובמלרע. שְׂדֵי: שי"ן שמאלית. וְיִנְקֶהוּ: הי' בצירי ודגושה ולא בשוא

לב טו כְּשִׁית: שי"ן שמאלית. אֱלֹוֶה: עיין פסוק יז

לב יז אֱלֹוֶה: הה"ו בפתח גנובה" ובמפיק. יש המבטאים אותה כאילו יש אל"ף לפני הה"א והיא מנוקדת פתח: אה והה' במפיק. יש המבטאים אותה כאלו יש ו' (הנקראת כ-w באנגלית) לפני הה' הו' מנוקדת פתח: אלוה (elowah) והה' במפיק. לכל הדעות הקורא אותה: אלוה-ה' פתוחה ha, משתבש³. שְׁעָרוֹם: שי"ן שמאלית

לב יח יִלְדֹּד: הלמ"ד בקמץ רחב הדל"ת בשוא נע. מְחַלְלֵךְ: למ"ד ראשונה בשווא נע והכ"ף בסוף רפויה

לב יט עליית רביעי

לב כ תִּהְפֹּכֶת: הה"א בשווא נח

לב כב וְתֹאכֵל אֶרֶץ: הטעם נסוג לת"ו

לב כד וּלְחַמֵּי רֶשֶׁף: טעם נסוג אחור לחי"ת

¹ נכנסו לשנת פו, גליון זה הוא המשך לקבצים משנת פה

² אע"פ שקדמה לה תנועה גדולה. מצאנו תנועה גדולה מוטעמת לפני חטף, ולפני שווא בנסוג אחור, ולפי המנחת שי בשם ערוגת הבושם גם השווא הזה הוא נע [בפסוק הזה נח לכל הדעות].

³ יש להזהר משמועות בשם גדולי תורה שלא דקדקו או אפילו ממש שיבשו במבטא מילים מסוימות. כאן מובא מה שנוון. מעשה רב זה או אחר גדול ככל שיהיה לא יערער את הדברים

לב כז רָמָה: במלעיל

לב כח אֲבָד הַבִּלִּית בפתח בשאר מקומות במקרא בצירי

לב כט עליית חמישי

לב לב אֲשַׁכֵּלֶת: האל"ף בפתח ולא בסגול

לב לו (עליית ששי באשכנז מערב)

כִּי-אֶזְלֹת יָד: טעם נסוג אחור לאל"ף בקמץ גדול והז"ן אחריה בשווא נע

לב לח וַיַּעֲזְרֵכֶם: העי"ן בשווא נח והז"ן אחריה בשווא נע כדין שני שוואים רצופים

לב לט רָאוּ | עֲתָה מונח לגרמיה ומיד לאחריו רביע⁴

לב מ עליית ששי

וְאִמְרָתִי: מלעיל הטעם במ"ם

לב מא וְתֹאחֲזוּ: הוא"ו בשווא נע

לב מב אֲשַׁכִּיר: ש"ן ימנית (לשון שְׁכָרוֹת)

לב מד עליית שביעי

לב מה וַיִּכַּל מֶשֶׁה: כך היא ההטעמה ולא בזקף

לב מח מפטיר

לב נ בָּהֶל אֲשֶׁר אֶתֶּה עֲלֶה שְׁמָה:

תיבת בָּהֶל בפשטא. וְהֶאֱסָף: סמ"ך בצירי ובמלרע, הטעם בסמ"ך. וַיֵּאֱסָף: במלעיל וסמ"ך סגולה

הפטרות שבת שובה הושע יד ב-י ויש נוהגים להוסיף מיכה ז יח-כ ויואל ב טו-כז⁵
הושע יד

ב שׁוֹבָה: הטעם בש"ן מלעיל

ד וְלֹא-נֶאֱמַר עוֹד: טעם נסוג אחור לנר"ן

ו שְׂרָשְׁיוֹ: כולם בקמץ רחב

ט לְעַצְבִּים: הלמ"ד קמוצה. פְּרִיָּד: הפ"א סגולה

י וַיָּבֹן אֱלֹהִים: טעם נסוג אחור ליר"ד. יִלְכּוּ בָּם: טעם נסוג אחור ליר"ד הלמ"ד בשווא נע. יִכְשְׁלוּ בָם: טעם נסוג אחור לכ"ף. השי"ן בשווא נע.

מיכה ז

כ מִימֵי קֶדֶם: טעם נסוג אחור למ"ם הראשונה

יואל ב

יז לְמִשָּׁל-בָּם: השי"ן בקמץ קטן

כ אֶל-אֶרֶץ צִיָּה: יש להקפיד על הפרדת התיבות שלא להבליע את הצד"י שבסוף תיבת 'אֶרֶץ' עם זו שאחריה בתיבת 'צִיָּה'.

בְּאֲשׁוֹ: האל"ף בשווא נח ולכן הבי"ת בקמץ קטן. וְתַעֲלֶה: הוא"ו בשווא

⁴ יש שאינם רואים בזה לגרמיה, אלא מונח ופסק

⁵ אין מי שמוסיף את שניהם, יואל ומיכה, מוסיפים או את זה או את זה. חלוקת המנהגים שאני מכיר היא בין הקוראים מתוך נביא בקלף (ולכן גוללים ליואל, הסמוך) לבין הקוראים מספר מודפס (ולכן אפשר לעבור במהירות בכל מקרה)

כא **אֶל-תִּירָאִי**: געיה בת"ו והר"ש בשווא נע, בדומה לו בפס' הבא **אֶל-תִּירָאִי** והקורא בשווא נח יחוש לשינוי משמעות. **גִּילִי וּשְׂמָחִי**: שתיהן במלעיל

כב **שְׂדֵי**: ש"ן שמאלית

כג **וַיִּזְרַד**: במלעיל

כד **הַגְּרָנוֹת** הגימ"ל נקראת בשווא נע, גם הקורא בחטף-קמץ יש לו על מי לסמוך

כה **הַיֵּלֶק וְהַחֲסִיל וְהַגָּס**: טעם טפחא בתיבת **הַיֵּלֶק**

תחילת וזאת הברכה גם במנחת שבת חוה"ס סוכות

לג ב **מִרְבֵּבֶת**: הב"ת הראשונה בשווא נח⁶, כן הדבר גם בהמשך פס' יז. **אֲשַׁדֵּת**: לפי הקרי הן שתי מילים

לג ג **מִדְּבָרְתֶּיךָ**: הב"ת בשווא נע עקב הדגש

לג ה **וַיְהִי בִישְׁרוֹן מֶלֶךְ**: טעם טפחא בתיבת **בִישְׁרוֹן**

רְאִשֵׁי עָם: טעם נסוג אחור לר"ש

לג ו **וְאֶל-יָמָת**: המ"ם בחולם

לג ז **לִיהוּדָה**: הלמ"ד בחירק מלא, הו"ד הינה חלק מהחירק ולכן אין בה ניקוד

לג ח **שני במנחת שבת**

וּלְלֹנִי: הלמ"ד הראשונה בשווא נח. **בְּמִסָּה**: הב"ת בשווא לא בפתח

לג י **מִזְבְּחֶךָ**: הב"ת בשווא נע ולא בקמץ או פתח

לג יג **שלישי במנחת שבת**

לג טו **הַרְרֵי-קָדָם**: הר"ש הראשונה בשווא נח⁸

זרע שמשון. **הַעֲזֹר תָּמִים פָּעֵלוּ כִּי כָל דֶּרֶכּוֹ מִשְׁפָּט אֶל אֱמוּנָה וְאֵין עוֹל צְדִיק וְיֵשֶׁר חוּא**. בגמרא תענית (דף יא.) **אֶל אֱמוּנָה וְאֵין עוֹל**, כשם שנפרעים מן הרשעים בעוה"ב אפילו על עבירה קלה שעושים, כך נפרעין מן הצדיקים בעוה"ז על עבירה קלה שעושים. והקשה המהרש"א האידך ילפינן דין של דהצדיקים בעוה"ז מ"דין הרשעים בעוה"ב" הלא אדרבה, יותר היה ראוי לומר כשם שנפרעים מן הצדיקים בעוה"ז דזה דבר שאנו רואים בעינינו שהם נענשין בעוה"ז כך נפרעים מן הרשעים בעוה"ב אף שאין אנו רואים דבר זה מ"מ נלמד אותו מדין הצדיקים.

וי"ל דמצינו שהנביאים נתקשו על שלות הרשעים דירמיה אמר מדוע דָּרַךְ רְשָׁעִים צִלְחָה (ירמיהו יב, א), אסף אמר כִּי קָנֵאתִי בַּחֲזָלָיִם שְׁלוֹם רְשָׁעִים אֶרְאֶה (תהלים עג, ג). הרי דהסברא נותנת דלרשעים יהיה עונש ויסורין אף בעוה"ז. כדי לתרץ שאלת הנביאים יש לומר שהקב"ה משלם להם שכר על איזו מצוה שעשו בעוה"ז כדי לטורדן מן עוה"ב, כדכתיב וּמִשְׁלֵם לְשֹׁנָאֵיו אֶל פִּנּוֹ לְהַאֲבִידוֹ (דברים ג, י ראה רש"י שם). שכר שמקבלים בעוה"ז אנו למדים דכל שכן שיהיה לרשעים עונש גמור לעוה"ב שהרי נקראו "שונאיו" של מקום. ולכן אמרו "כשם שנפרעים מן הרשעים בעוה"ב" ובה מתיישב כוונת המאמר הנ"ל כשם שנפרעים מן הרשעים לעוה"ב אפילו על עבירה קלה שעושים, שהרי נקראו "שונאיו" של מקום, לפי שאינו עתיד לרחם עליהם כלל לעתיד לבוא,

⁶ יתכן שמי שחושש מהבלעת אות רשאי לקראו נע. בחלק מהחומשים כולל קורן הב"ת מנוקדת בטעות בחטף פתח אך המקום היחיד בתורה ששווא זה הוא נע הוא בפרשת בהעלתך "ובנחה יאמר... **רבבת** אלפי ישראל"

⁷ רבים הקוראים ההולכים בעקבות השיר ומשבשים את ההטעמה ע"י הטעמת תיבת 'ויהי' בטפחא ומדגישים את הב"ת. השיר גורם לשיבוש נוסף: קוראים בישורן מלעיל.

⁸ אין להשיג בחטף בתנ"ך קורן ודומיו

כפי שאנו למדים מהפסוק "ומשלם לשונאיו" כך נפרעים מן הצדיקים בעוה"ז על עבירה קלה שעושים ואף על עבירה קלה שעושים. ואע"פ שהיה לנו סברא לומר הואיל שהם אוהבים להקב"ה לא היה לו להקב"ה לדקדק כ"כ אחריהם, שכן דרך האוהבים שלא להשגיח על כל דבר, לכך אמר הכתוב "אל אמנה ואין עול" שהוא מעניש אף לצדיקים.

זרע שמשון. **פ' שם ה' אֶקְרָא חֲבוּ גִדְלִי לְאַלְחֵינוּ.** בגמרא (ברכות מה.) למדו מפסוק זה חובת הזימון. ויש לבאר עומק ענין הזימון שהוא לקבוע מקום לקדושה, וכך מרחיקים את כוחות הטומאה לגמרי, וכמו שמצינו בחליצה שצריך שם קביעות מקום, כמו שמצינו בשו"ע (אבה"ז סימן ק ס"ט ס"ה) צריכים הדיינים לקבוע מקום לחליצה. ויש בזה שלשה טעמים, הטעם הפשוט הוא כדי שיתפרסם הדבר. והב"ח כתב עוד טעם, דבעינן שיעשה מעשה דמוכח לשם מצוה. וחכמי האמת המקובלים נתנו עוד טעם אחר, שצריך הזמנה וקביעות מקום כדי להרחיק החיצונים שיש להם שייכות להדבק באותו הרוח שהולך ערטילאי בלא בנים, וזה גם הענין שעושים זימון בברכת המזון לקבוע מקום לקדושה ולהבריא את כוחות הטומאה שבאים בשולחן של אכילת מזון הגשמי, שע"י הזימון וקביעות מקום לקדושה, מבריחים את אותם המזיקים וכוחות הטומאה.

הזימון מגרש את הקליפה והטומאה רק אם אמרו בסעודה דברי תורה. ידוע מחכמי האמת שענין הזימון הוא קביעות מקום לקדושה ולדחות את כוחות הטומאה.

ונראה לומר שכל זה רק אם אמרו על השולחן דברי תורה, דהנה אמרו (אבות פ"ג מ"ג) ר' שמעון אומר שלושה שאכלו על שולחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה, כאילו אכלו מזבחי מתים שנאמר **כִּי כָל שְׁלֻחֹת מְלֹא קִיָּא צָאָה בְּלִי מְקוֹם** (ישעיהו כח, ח). אבל שלושה שאכלו על שולחן אחד ואמרו עליו דברי תורה, כאילו אכלו משולחנו של המקום ב"ה, שנאמר **וַיִּדְבֹּר אֱלֹהֵי זֶה הַשְּׁלִיחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'** (יחזקאל מא, כב). ונראה לפרש שבדוקא נקט התנא שלושה שאכלו, כי רצה לומר חידוש, שאפילו שלושה שאכלו יחד שהם חייבים בזימון, והזימון הוא כדי להזמין את הקדושה ולגרש את הקליפה וכוחות הטומאה, אעפ"כ אם לא יאמרו דברי תורה על השולחן לא יועיל כלום ולא יצליחו לגרש את הטומאה.

גור אריה צור נר"ו. **הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֶדְבְּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי-פִי בְּשִׁמַּת לֵב, הַפֶּסוּק הַרְאֵנוּ שֶׁל הַשִּׁירָה מַחֲלֹק לְשִׁנָּיִם. בַּחֲלָקוֹ הַרְאֵנוּ יִזְכִּיר הָאֲזִנָּה וְדַבּוֹר, הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֶדְבְּרָה, וּבַחֲלָקוֹ הַשֵּׁנִי יִזְכִּיר שְׁמִיעָה וְאִמְרָה, וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי-פִי.**

וְאֲשֶׁר עַל כֵּן יִרְמֹז הַפֶּסוּק לְשִׁירָה שֶׁל תּוֹכַחַה וְאֵהָבָה הַמְשׁוֹלְבוֹת זֶו בְּזוֹ, בְּבַחֲנִית אֶת אֲשֶׁר יֵאָהֵב יְיָ יוֹכִיחַ (משלי ג, יב). ולעתים בהסתר ולעתים בגלוי.

ותהיה ההאזנה והדיבור כתוכחה, והשמיעה והאמירה כגילוי אהבה.

ההאזנה והדיבור כתוכחה, כדרך שנגש יהודה ליוסף להוכיחו באמרו **וַיִּדְבֹּר-נָא עֲבָדְךָ דְּבָר בְּאָזְנִי אֲדֹנִי.**

והשמיעה והאמירה כאהבה, כדרך שאמר דוד המלך **וַיִּדְבֹּר ה' כָּל מַלְכֵי אֶרֶץ כִּי שָׁמְעוּ אִמְרֵי פִיךָ:** (תהלים קלח, ד)

וכפירוש מצודת דוד שם: כאשר שמעו אמרי פיך שאתה מקבל שבים אז יודוך. וכוונתו לפי הנ"ל שמקבל את השבים מאהבה. עד כדי שהזדונות נהפכים לזכויות, אז יודוך.

וירמזוין השמים לרוחניות, אשר תאזין לתוכחה ואף כי בדיבור קשה, ותשאר הרוחניות בטהרה.

ותרמזו הארץ לגשמיות, אשר בשמיעת אמרי נעם תתרצה ותבוא על תיקונה.

⁹ השורש רמז אינו מקראי יש באיוב מה יקחך לבך ומה ירמזן עיניך (איוב טו, יב)

ואשר על כן העיד בהם את השמים לקבל דרך דבור קשה את התוכחה, ואת הארץ לקבל דרך ריצוי ושמיעה באהבה, כי כן לשון הארץ מלשון ריצוי. וכנסו הדברים בלבבות בני ישראל, הכל לפי דרך המקבלים, עתים באהבה מסותרת ובתוכחה גלויה, ועתים בתוכחה מסותרת ובאהבה גלויה, עד אמרם אנו ליה ועינינו ליה.

והיינו מה שנאמר בפר' וילך וידבר משה באזני כל-קהל ישראל את-דברי השירה הזאת עד תמם. וכמו שהובא שם בלעומקו של מקרא בשם היהודי הק' עד תמם של ישראל, שלימדם וחזר ולימדם בתוכחה המשולבת באהבה, עד שנהיו כל קהל ישראל תמימים.

~~~~~

שחת לו לא בגיו מומם

שחת לו לא בגיו מומם דור עקש ופתלתל (לב,ה')

פירש רש"י שחת לו לא כתרגומו חבילו להון ולא ליה כלומר השחיתו לעצמם ולא לבוראם. ומוסיף רש"י: בגיו מומם, בניו היו, והשחתה שהשחיתו היא מומם: בגיו מומם – מומם של בניו היה, ולא מומו.

תן לחכם ויחכם עוד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע שם):

<http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע ונשמר באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p272195>

מאמרנו מופיע ונשמר באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

0504196838 אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בגושים לשוניים

כתובת: info@maanelashon.org

© בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותגים ©